

YUKSAK MA'NAVIYAT - HAQIQAT MEZONI

Panjiyev Suhrob

Termiz davlat universiteti katta o'qituvchisi (TerDU)

panjiyev87@mail.ru

ANNOTATSIYA

Maqolada shaxs ma'naviy qiyofasini shakllantirishda va jamiyat hayotida yuksak ma'naviyatni qaror topdirishda haqiqatning ahamiyati, zarurati, haqiqatning ma'naviy mazmuni to'g'risida fikr bildirilgan.

Kalit so'zlar: ma'naviyat, qadriyat, poklanish, ruhiyat, haqiqat, adolat, vijdon, oila, millat, jamiyat.

АННОТАЦИЯ

В статье высказывается мнение о значении, необходимости и духовном содержании истины в формировании духовного облика человека и в определении высокой духовности в жизни общества.

Ключевые слова: духовность, ценность, очищение, психика, истина, справедливость, совесть, семья, нация, общество.

KIRISH

“Agar jamiyat hayotining tanasi iqtisodiyot bo'lsa, uning joni va ruhi ma'naviyatdir. Biz yangi O'zbekistonni barpo etishga qaror qilgan ekanmiz, ikkita mustahkam ustunga tayanamiz. Birinchisi – bozor tamoyillariga asoslangan kuchli iqtisodiyot. Ikkinchisi – ajdodlarimizning boy merosi va milliy qadriyatlarga asoslangan kuchli ma'naviyat”dir.

Shavkat Mirziyoyev

Ma'naviyat keng qamrovli tushuncha bo'lib, insonlarning o'zaro munosabatlari, ularning hayotiy tajribalari davomida shakllangan va rivojlanadigan qadriyatlar tizimi hisoblanadi. Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov o'zining «Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch» asarida insonni inson qiladigan, uning ongi va ruhiyati bilan chambarchas bog'langan bu tushuncha har qaysi odam, jamiyat, millat va xalq hayotida hech narsa bilan o'lchab bo'lmaydigan ulkan ahamiyatga ega ekanligini aloxida ta'kidlab, «Ma'naviyat - insonni ruhan poklanish, qalban ulg'ayishiga chorlaydigan, odamning ichki dunyosini, irodasini baquvvat, iymon-e'tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg'otadigan beqiyos kuch, uning barcha karashlar mezonidir» deya tariflangan. Darhaqiqat, ma'naviyat insonning qon-qoni, suyak-suyagiga yillar davomida ona suti, oila tarbiyasi, ajdodlar o'giti, Vatan tuyg'usi, bu hayotning

ba'zida achchiq, ba'zida quvonchli saboqlari bilan qatra-qatra singib boradi. Umuman olganda insoniyat tarixi ma'naviyat - insonning, xalqning, jamiyat va davlatning buyuk boyligi va kuch - qudrat manbai ekanini, bu hayotda ma'naviyatsiz hech qachon odamiylik va mexr-oqibat, baxt va saodat bo'lmasligini yaqqol tasdiqlaydi. Yer yuzida qancha inson, qancha taqdir bo'lsa, har birining o'z ma'naviy olami bor[1].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Insonning ma'naviy olamini qaror toptirish uchun haqiqat mezonini to'g'ri tushunish va anglash lozim. Chunki haqiqat - bo'lib turgan voqelik, amalga oshayotgan jarayon, mavjudlikning muhim tomonini aks ettiradigan hodisadir. U yuksak ma'naviy tushuncha sifatida bilish davomida erishiladigan maqsadni, shu maqsadda namoyon bo'ladigan ma'no-mazmunni ifodalaydi. Ya'ni haqiqat mutloq to'g'rilikni, bilimning olamga aynanligini, aniqlik va haqiqiylikni anglatadi.

Shuningdek, haqiqat - yolg'onning aksi, to'g'rilik, adolatli, aniq ravshan bo'lgan narsa va xodisalardir. Haqiqat ko'proq aql va tafakkurga tegishli bo'lsa, to'g'rilik, ezgulik va yaxshilik ma'naviyatga taaluqdidir. Aslini olganda, «haqiqat» tushunchasi keng ma'noda ob'ektiv haqiqatni ham, axloqiy haqlikni ham, aniq, to'g'ri natijani ham o'zida qamrab olgan. Haqiqatni topish, unga erishishga intilish va anglash, uni insonlar o'rtasida qaror toptirish, ilm-fanning, ma'naviyat va axloqning muhim vazifasi hisoblanadi. Haqiqatni bilish, uni anglash, to'g'ri natijaga erishish insonni ma'nan boyitadi, unga amaliy faoliyati davomida aniqroq harakat qilishga yordam beradi.

Haqiqatning ma'naviy mazmuni "haquylik", "to'g'ri" "adolat", "odillik" atamaları orqali va uning ziddi "haqsizlik", "yolg'on" kabi tushunchalar bilan ifodalanadi. Yolg'on haqiqatning oddiygina ziddi emas. Yolg'on gapirayotgan kimsa, go'yoki inson va uning erki va ozodligiga xalaqit berayotgan, uni vokelik to'g'risidagi cheklangan bilimlarga yo'llayotgan odamga o'xshaydi. Zero, haqiqatni buzish va yashirish, to'g'rini noto'g'ri deyish xamisha qalloblikka, haqsizlikka xizmat qilgan. Haqiqatni xurmat qilmaslik, unga nisbatan befarqlik jamiyatga, odamlarga nisbatan xurmatsizlik, hayot xodisalari va ular mazmuniga loqaydlikni keltirib chiqaradi. Haqiqatni bilmaslik xato bo'lsa, u bilan hisoblashmaslik johillikka, o'ziga bino qo'yishga olib kelishi mumkin. Bu esa, jamiyatning ma'naviy barqarorligiga putur yetkazadi.

Ma'lumki, bugun dunyoda keskin kurash va raqobat hukm surmoqda, manfaatlar to'qnashuvi kuchaymoqda. Globallashuv jarayonlari insoniyat uchun beqiyos yangi imkoniyatlar bilan birga kutilmagan muammolarni ham keltirib

chiqarmoqda. Milliy o'zlik va ma'naviy qadriyatlarga qarshi tahdid va xatarlar tobora ortmoqda. Faqat o'zini o'ylash, mehnatga, oilaga yengil qarash, iste'molchilik kayfiyati turli yo'llar bilan odamlar, ayniqsa, yoshlar ongiga ustamonlik bilan singdirilyapti[2]. Bu esa yoshlar dunyoqarashiga, ularning ma'naviy olamiga salbiy ta'sir o'tkazmoqda.

Ma'naviyatning inson, oila, millat va jamiyat hayotidagi o'rni nihoyatda kattadir. U o'zining ahamiyati va salohiyati jihatdan jamiyatdagi iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy omillarning asosini ham tashkil qiladi. Tarixiy taraqqiyotning achchiq tajribasidan ma'lumki, ochni tuydirish, yalang'ochni kiyintirish mumkin, ammo, bir avlod umri davomida ma'naviy qashshoqlikdan qutilish murakkab muammo hisoblanadi. Chunki insonning ichki botiniy kuchi uning hatti harakatlarini, maqsadlarini belgilab beradi, Shu jihatdan qaraganada, bugun inson, "inson-jamiyat" muammosini hal qilish, butun insoniyatni "insoniylashtirish", millatni insoniyatning ulkan qadriyatiga aylantirish, jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy sohalarida mavjud bo'lgan muammolarni oqilona hal etishda ma'naviyatga tayanish va haqiqatni anglash, bilish orqali erishish mumkin bo'ladi[3].

Haqiqatning shaxs yuksak ma'naviyatini shakllantirishdagi ahamiyatini quyidagi omillar orqali izohlashimiz mumkin: **Birinchi**dan; yuksak ma'naviyatni shakllantirishda avvalo haqiqat orqali odamlarning dunyoqarashini va tafakkurini boshqarish emas, balki, uni yangi ma'no va mazmun bilan to'ldirish, boyitishda, birinchi navbatda, odamlar dunyoqarashi va tafakkurining voqelikka nisbatan to'g'ri munosabat bildirish imkonini beradi.

Ikkinchidan, haqiqat bilish va tushunish orqali kishilarda voqea va hodisalarning real holatini anglash, tabiat va jamiyatda kuzatiladigan ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayonlarga ongli munosabatda bo'lish hamda baholash qobiliyati shakllanadi.

Uchinchidan, haqiqat - "ommaviy madaniyat"ni niqob qilib olgan aksilmadaniyatga, uning didsizligi va axloqsizligiga, insonni haqoratlovchi, tubanlashtiruvchi yashirin tahdidlar qarshi kurashishda kuchli immunitetni hosil qiladi.

To'rtinchidan, haqiqatni bilmaslik va tushunmaslik natijasida qadriyatlarimizga yot g'oyalar, milliy va insoniy qadriyatlarga zid, axloqsizlik va ma'naviyatsizlik avj oladi. Yod g'oyalarni yoshlar ongiga singdirishga urinayotgan, qabix maqsadlariga yetish uchun harakat qilayotgan kuchlarga, axloqsizlikka, ma'naviyatsizlikka undovchi vosita va usullarga qarshi kurashishda haqiqatni yolg'ondan ajratish lozim.

XULOSA

Xulosa oʻrnida aytish mumkinki, yuksak maʼnaviyat - haqiqat mezoni orqali shakllantiriladi. Chunki haqiqat insonlarning voqelikka, narsa va hodisalarning real holatdagi mazmuniga munosabatni ifodalaydi. Yuksak maʼnaviyat esa, har bir insonning xatti-harakatlarida, oʻzligini qanday darajada anglashida, oʻzining oila va jamiyatdagi oʻrnini tushunishida, Vatan va millatga boʻlgan munosabatida namoyon boʻladi. Bu oʻz navbatida haqiqatning yuksak maʼnaviy jarayon ekanligidan dalolat beradi. Bu jarayonda inson kamol topadi va maʼnaviy barkamollikka erishish yoʻlidan boradi.

REFERENCES

1. Каримов.И.А. «Юксак маънавият - енгилмас куч», «Маънавият», -Т.; 2008. 28-29 б.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 2021 yil 19 yanvar kuni maʼnaviy-maʼrifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish, bu borada davlat va jamoat tashkilotlarining hamkorligini kuchaytirish masalalari boʻyicha videoselektor yigʻilishi maʼruzasidan.
3. Suhrob, P. (2022). THE NOOSPHERE STAGE AND THE INCREASING RESPONSIBILITY OF MANKIND IN THE PERSPECTIVE OF THE PLANET EARTH. *American Journal of Research in Humanities and Social Sciences*, 6, 55-58.
4. Панжиев, С. (2022). ҚАДРИЯТЛАРНИНГ ШАХС МАЪНАВИЙ ҚИЁФАСИНИ ЮКСАЛТИРИШДАГИ ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(11), 863-866.
5. Panjiev, S. (2021). Some Problems in Understanding and Explaining the Science of Philosophy. *European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630)*, 11, 169-171.
6. Mustafayev, U. U. (2021). YANGI OʻZBEKISTON: QADRIYATLAR VA FALSAFIY FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI BOʻYICHA AYRIM MULOHAZALAR. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 568-577.
7. Мустафаев, У. У. (2021). УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ПОЙДЕВОРИ ШАКЛЛАНАЁТГАН ДАВРДА ФАЛСАФИЙ ФАНЛАРНИ ЎҚИТИШНИ ИСЛОҲ ҚИЛИШ ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ЭҲТИЁЖИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(Special Issue 2), 99-108.